

Decor en etalage
2de graad A-finaliteit
II-DeEt-a

BRUSSEL

D/2024/13.758/113

Versie januari 2024

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lessen ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen en over structuuronderdelen heen. Leerplannen geven expliciet aan voor welke leerplandoelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een leraar naar de lessen van een collega laat leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed

onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan helpt daartoe. Het zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is [differentiëren](#) van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrengen biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswork, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat leerdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in leerdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft de samenhang binnen de graad en met de onderliggende graad, en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming, de cesuurdoelen of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een '+' bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door 'K'.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming, de cesuurdoelen en/of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties, afhankelijk van de finaliteit. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan.

Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven, evenals de samenhang met de onderliggende graad.

'Duiding' bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een rubriek 'extra' bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben.

De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties.

2 Situering

2.1 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gebaseerd op minimumdoelen van de basisvorming en doelen die leiden naar de beroepskwalificatie Commercieel ruimtelijk vormgever.

Het leerplan is gericht op 28 graaduren en is bestemd voor de studierichting Decor en etalage.

Het geheel van de algemene en specifieke vorming in elke studierichting vind je terug op de [PRO-pagina](#) met alle vakken en leerplannen die gelden per studierichting.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Decor en etalage en het vormingsconcept

Het leerplan Decor en etalage is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. In het leerplan Decor en etalage ligt de nadruk op het artistieke wat aan bod komt door een integratie van de culturele en sociale vorming. De wegwijzers verbeelding, uniciteit in verbondenheid en kwetsbaarheid en belofte maken er inherent deel van uit.

Culturele vorming

Culturele vorming biedt leerlingen mogelijkheden om kunst en cultuur te verkennen en te verwerken. Leerlingen onderzoeken hoe de wereld of de samenleving is en verbeelden hoe die zou kunnen zijn. Kunst stimuleert hen om met een kritische en open blik cultuur waar te nemen. Via kunst en cultuur komen ze ook in contact met het artistieke. Artistieke uitingen van zichzelf en anderen raken en inspireren leerlingen. Zo groeit hun cultureel bewustzijn en ontwikkelen ze hun creatief denken en doen. Dat draagt bij tot hun persoonlijke ontwikkeling in relatie met de anderen.

Sociale vorming

In sociale vorming leggen we de focus op de mens als een relationeel wezen. Leerlingen leren zichzelf kennen als meer dan 'losse individuen', maar herkennen en erkennen zich als persoon en als knooppunt van relaties. Sociale vorming daagt hen uit om minder ik-gericht en meer empathisch te gaan leren en leven en duurzame sociale en relationele vaardigheden te ontwikkelen.

Samen creëren en samen verbeelden betekent dat ze rekening houden met zichzelf, hun eigen mogelijkheden en met de ander.

Verbeelding

Kunst geeft een specifiek creatieve, verbeeldende kijk op de mens, de wereld en op God. Verbeelding breidt het voorstellingsvermogen van leerlingen uit en geeft ruimte om datgene wat niet onmiddellijk tastbaar is, uit te drukken en over te dragen. Leerlingen krijgen kansen om nieuwe werelden te leren kennen en te maken. Via kunst stimuleren we leerlingen om hun verbeeldingskracht te beleven, te versterken, vorm te geven en ervan te genieten. Aan de grondslag van een artistieke, kunstzinnige ervaring ligt de verbeelding.

Uniciteit in verbondenheid

Vanuit onze christelijke mensvisie erkennen en waarderen we de leerling als uniek persoon met eigen mogelijkheden en beperkingen, een eigen geschiedenis en persoonlijkheid. Artistieke expressie is

betrokken op identiteit, op het diepste wezen van de mens. Door het beschouwen van en geraakt worden door kunst, geeft kunst zin en betekenis aan wie we zijn en aan de wereld waarin we leven. Leerlingen krijgen kansen om te groeien in relatie met zichzelf, de andere en de wereld.

Kwetsbaarheid en belofte

Door in aanraking te komen met een of meer artistieke vormen ontdekken leerlingen hun interesses en mogelijkheden. Zij kunnen door artistieke uitingen geraakt worden en ze worden geconfronteerd met hun kwetsbaarheid, grenzen, dromen en groeikansen. Daardoor leren ze hun eigen kracht en kwetsbaarheid kennen.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Gedreven met ruimtelijk en publicitair vormgeven omgaan, individueel en samen met anderen

Nieuwsgierigheid en verwondering leiden tot zin. Zin om te kijken, verder te kijken, vanuit een ander standpunt te kijken. Dit anders kijken leidt tot maken. De leerling heeft een passie voor het ruimtelijke en het publicitaire. Dat uit zich in een intensieve beschouwing en een artistieke en creatieve zoektocht, alleen en in klasverband.

Leerlingen zijn gedreven om creatief en uitvoerend te werken. Ze ontwikkelen een intrinsieke motivatie en nemen hun eigen leerproces in handen. Ze tonen zelfdiscipline, ambitie, verantwoordelijkheid en enthousiasme in hun leerproces; vinden gedrevenheid bij zichzelf, maar ook in relatie tot de groep.

Verbeeldingskracht en vakdeskundigheid inzetten bij het ruimtelijk en publicitair vormgeven

Via hun creativiteit en verbeelding krijgen leerlingen respect voor de beeldtaal en creëren ze kruisbestuivingen tussen verschillende disciplines. Ze ontwikkelen beeldtaal waarmee ze hun expressieve mogelijkheden verruimen. De leerlingen ontwikkelen hun ruimtelijk en publicitair denken, voelen en handelen en tonen hun werk.

Kunst en cultuur onderzoeken, betekenis geven en waarderen

Leerlingen ontwikkelen een uitgesproken en brede belangstelling voor kunst en cultuur in onze samenleving. Ze tonen hun interesse voor kunst door ernaar te luisteren en te kijken, door kunst te beleven en ervan te genieten. Ze brengen kunst- en cultuuruitingen in verband met een breed kunsthistorisch kader. Zo verbreden ze hun horizon vanuit maatschappelijk, historisch en cultureel perspectief.

Leerlingen gaan met een nieuwsgierige betrokkenheid om met kunst en cultuur. Ze treden onbevooroordeeld kunst- en cultuuruitingen tegemoet en interpreteren en waarderen wat ze zien, horen en voelen. Ze reflecteren over technische, artistieke en communicatieve aspecten en over het eigen proces en product. Ze gebruiken kunst- en cultuuruitingen als een springplank voor hun concepten, ideeën en creaties. Via hun creativiteit en verbeelding krijgen ze respect voor de taal van de kunst en ontdekken ze de waarde van wat hen ligt.

3.3 Opbouw

Dit leerplan bestaat uit deze rubrieken:

- Basisvaardigheden
- Beeldcreatie
- Publicitair vormgeven
- Ruimtelijk vormgeven

3.4 Leerlijnen

3.4.1 Samenhang met de derde graad

In de tweede graad komt de basis van het ruimtelijk en publicitair vormgeven aan bod, waarna in de derde graad meer aandacht kan besteed worden aan het verder uitdiepen van de inhoudelijke, de technische, esthetische en commerciële aspecten ervan.

3.5 Aandachtspunten

Generieke competenties

Om de beroepsgerichte vorming in de A-finaliteit effectief te realiseren, is het van belang dat leerlingen een aantal generieke competenties verwerven. Zij fungeren als onderbouw van de beroepsgerichte vorming, ze zijn de voorwaarde om die vorming te kunnen realiseren. In sommige gevallen worden die generieke competenties in het leerplan binnen specifieke doelen uitgediept of geconcretiseerd, maar in alle gevallen is het belangrijk dat je er als leraar en lerarenteam oog voor hebt.

Artistiek proces

Het [artistiek proces](#) is eigen aan de kunstrichtingen. Het speelt in alle specifieke leerplannen van het domein Kunst en creatie een belangrijke rol. Vanuit elke studierichting wordt het artistiek proces specifiek ingevuld. Er zullen gelijkenissen zijn met andere studierichtingen, maar ook duidelijke verschillen. Het kan interessant zijn om het artistiek proces te realiseren via cross-overs.

Artistiek proces wordt ruim geïnterpreteerd. Ook reflecteren, presenteren, inspiratie zoeken, onderzoeken, experimenteren, betekenis geven zijn delen van het artistiek proces. Het artistiek proces kan organisch verlopen, het is geen stapsgewijs proces. Leerlingen gaan aan de slag met diverse vormgevingsmiddelen, technieken, materialen en leren ze de mogelijkheden en beperkingen ervan kennen. Ze verdiepen het artistiek denken, voelen en handelen. Het artistiek proces kan zowel een proces, een resultaat, een concept of een creatie omvatten.

Graadleerplan

Het leerplan Decor en etalage is een graadleerplan. Als lerarenteam spreid je de leerplandoelen over de twee leerjaren waarbij overleg en een planmatige aanpak cruciaal zijn.

Het is belangrijk om het leerplan in zijn geheel te beschouwen waarbij verschillende leerplandoelen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en over de rubrieken heen moeten worden bekeken en aangepakt. De ordening in dit leerplan leidt niet tot een organisatie van een afzonderlijke vakkenstructuur. Het is vanuit pedagogisch-didactisch standpunt dan ook absoluut nodig om degelijke samenhang te brengen tussen praktijk en theorie. Dat betekent dat er voor het specifieke deel van de studierichting geen verdeling is in vakken. In de leerplandoelen vormen theorie en praktijk een geheel, waardoor de afstemming van de theorie op de praktijk optimaal wordt.

Vakterminologie

Het correct gebruik van vakterminologie in het atelier, in de praktijk- en theorielessen is essentieel voor heldere communicatie binnen dit vakgebied, waardoor leerlingen in staat zijn om complexe ideeën en concepten nauwkeurig te beschrijven. Het stimuleert kritisch denken, omdat het leerlingen aanmoedigt om

de betekenis van termen te doorgronden en verbanden te leggen tussen verschillende begrippen, wat bijdraagt aan een diepgaand begrip van de leerstof.

Beroepskwalificatie

Voor leerplandoelen die leiden naar een beroepskwalificatie gaan we in de tweede graad uit van eenvoudige situaties of situaties waarin leerlingen vaardigheden volgens richtlijnen en onder begeleiding toepassen.

3.6 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

4.1 Basisvaardigheden

Minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 1 De leerlingen handelen

- **in teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures);**
- **kwaliteitsbewust;**
- **economisch en duurzaam;**
- **veilig, ergonomisch en hygiënisch.**

Wenk: De onderdelen van dit leerplandoel kunnen als onderbouwend doel opgenomen worden in heel wat van de hierna volgende leerplandoelen. Zo uit kwaliteitsbewust handelen zich in zorgvuldig werken, het hebben van aandacht voor details, het controleren van het eigen werk op fouten, het voortdurend reflecteren en zich bijsturen met het oog op het bereiken van de verwachte kwaliteit. Je kan dit zowel op het niveau van het proces als op niveau van het eindproduct nastreven.

Wenk: Bij het ergonomisch handelen, kan je tiltips meegeven, aandacht besteden aan de bereikbaarheid en schikking van materiaal en gereedschap ...

Wenk: Je kan wijzen op de herbruikbaarheid van allerlei zaken, de samenstelling van papier en de herkomst van de grondstoffen. Je kan aandacht besteden aan het verzamelen van toners en cartridges van printers ...

Wenk: Bij het gebruik van machines, wijs je eerst op de veiligheidsvoorschriften.

4.2 Beeldcreatie

Minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 2 De leerlingen werken passende oplossingen uit voor problemen binnen het eigen takenpakket door wetenschappen, technologie of wiskunde geïntegreerd aan te wenden.

Wenk: In functie van het creatieproces kunnen de leerlingen bijvoorbeeld deze methodes gebruiken

- om ideeën en inspiratie te verzamelen: creaties waarnemen, bestuderen, indrukken verzamelen, objecten verzamelen, noteren, documenteren; analyseren het zintuiglijk waarneembare van kunst- en cultuuruitingen in interactie met de bedoeling en de onderwerpen ervan;
- gericht vragen stellen over de opdracht: aandacht voor kenmerken van het stuk (vorm ...), voor het technisch of het artistiek proces.

LPD 3 De leerlingen stellen hun visuele waarneming op verschillende manieren voor.

★ Grove schets en tekening voor integratie in een totaalontwerp

Wenk: Je kan leerlingen dit schetsmatig, constructief, fotografisch ... laten doen.
Je kan wijzen op het weergeven van verhoudingen, richtingen en vormen zoals objecten, stilleven, groeperingen, figuur en ruimte ...
Je kan de leerlingen wijzen op het tekenen naar zichtbare werkelijkheid.

Wenk: Je kan aandacht besteden aan waarnemingsperspectief met 1 en 2 vluchtpunten.
Je kiest best voor een stapsgewijze opbouw: verhoudingen opnemen met de duim-potloodmethode, hulplijnen en restvorm gebruiken, vanuit basisvormen ...
Je kan wijzen op het weergeven van diepte en volume door bv. licht, schaduw, detail ...

LPD 4 De leerlingen passen basiskennis van kleurstudie toe aan de hand van creatief-artistieke realisaties.

Wenk: Je besteedt best aandacht aan hoofdkleuren, secundaire kleuren en tertiaire kleuren. Je kan wijzen op kleurcontrasten. Je kan complementair, warm of koud, licht of donker, verzadigd of onverzadigd ... aan bod laten komen.

Wenk: Aandacht voor RGB versus CMYK (additief en subtractief) is belangrijk.

Wenk: Je kan wijzen op het kleurgebruik in functie van doel(groepen), op het harmonisch gebruik van kleur, op het sfeerscheppend gebruik van kleur.

LPD 5 De leerlingen passen diverse vormsoorten toe.

Wenk: Vormsoorten zoals bijvoorbeeld negatief en positief, open en gesloten, geometrisch en organisch.

Wenk: Je kan leerlingen dit laten toepassen op basis van vormonderzoek.

LPD 6 De leerlingen passen 2D- en 3D-compositiemogelijkheden voor functionele en voor artistieke doeleinden toe.

Wenk: Je kan aandacht besteden aan opbouw, richting, diepte. Je kan de leerlingen wijzen op driehoekscompositie, richtingscompositie, verdelingscompositie, symmetrische compositie. Je kan aandacht besteden aan voor-, midden-, achterplan.

Wenk: Je kan wijzen op het gebruik van (bas)reliëf.

LPD 7 De leerlingen ontleden ruimtelijke figuren en zetten ze met gebruik van domeinspecifieke software om van een 3D-model naar een 2D-model en omgekeerd.

Wenk: Voorbeelden van ruimtelijke figuren: prisma, balk, piramide, kubus ... Je kan hier ook gebruik maken van 3D-software. Knippen, snijden, rillen, plooien kunnen hier aan bod komen.

Wenk: Dit leerplandoel leent zich uitermate om te combineren met LPD 13.

LPD 8 De leerlingen selecteren (analoge en digitale) beeldende (teken)technieken en materialen in functie van een opdracht en houden rekening met mogelijkheden en beperkingen.

Wenk: Schilderen, tekenen, scheuren, collage, assemblage ... kunnen aan bod komen. Je kan wijzen op verschillende illustratiestijlen zoals sfeerscheppend, illustratief, informatief ...

Wenk: Je kan aandacht besteden aan droge en natte technieken, aan eenvoudige druktechnieken (monotype, linotype ...). Je kan gebruik maken van een digitaal beeldbewerkingsprogramma. Je kan het digitaliseren en printen van analoge beelden aan bod laten komen.

LPD 9 De leerlingen beheren het materiaal en organiseren hun werkplek volgens de geldende afspraken en in functie van de opdracht.

LPD 10 + De leerlingen realiseren eenvoudige digitale beelden en houden rekening met fotografische aspecten: standpuntkeuze, compositie, kadrering en positionering, licht en kleur, cameragebruik.

Wenk: Je kan dit doel ook bereiken door gebruik te maken van de camera van een smartphone en specifieke foto-apps te gebruiken.

Wenk: Mogelijke thema's: product, stillevens, portret, figuur, landschap, architectuur ...

4.3 Publicitair vormgeven

Minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 11 De leerlingen bepalen de lay-out (schikking en compositie) aan de hand van

- **voorstudies en documentatiemateriaal**
- **evoluties rond grafische en decoratietrends en -sferen.**

Wenk: Je kan leerlingen laten starten met brainstormen en beeldonderzoek, laten werken met ideeschetsen en voorstudies met de vrije hand laten tekenen.

Wenk: Je kan de relatie leggen tussen tekst - beeld - blad (basisprincipes van lay-out), met formaat en oriëntatie; harmonie en contrast; horizontale, verticale, diagonale, schuine, ronde en geometrische krachtlijnen; afdrukkende en niet-afdrukkende waarde; symmetrie, asymmetrie en vrije schikking; lettervormen; optisch en metrisch midden ...

Wenk: Je kan wijzen op uitlijning (linkslijnend, rechtslijnend, gecentreerd of uitgevuld) en de link leggen met kleurgebruik.

LPD 12 De leerlingen maken een letterkeuze op basis van karakteristieken van het product en volgens de typografische regels en het grafisch charter.

Wenk: Je kan de letterkeuzes beperken tot schreefletters, schreefloze, script en fantasieletter; de letterkenmerken beschrijven op basis van stok en schreef en aandacht besteden aan de grondbeginselen van lettermenging (het combineren van verschillende lettertypes of -soorten) waaronder eenvoud en contrast.

LPD 13 De leerlingen ontwerpen en bewerken illustratieve content via digitaal vectorieel tekenen.

Wenk: Voorbeelden van content zijn: logo's, grafische elementen, sierelementen ...

Wenk: Je kan hier best analoog starten.

LPD 14 De leerlingen geven publicitaire producten vorm voor functionele doeleinden.

Wenk: Voorbeelden van publicitaire producten zijn: posters, stickers, belettering, huisstijlwerk, product placement, carwrapping, eenvoudige displays en verpakkingen ...

Wenk: Dit leerplandoel leent zich er uitermate toe om te combineren met LPD 6.

LPD 15 De leerlingen brengen illustratie-, beeld- en tekstmateriaal samen via een digitaal opmaakprogramma.

Wenk: Je kan ook aandacht besteden aan de basisprincipes van lay-out en extensiebeheer aan bod laten komen.

Wenk: Je kan de uitvoer behandelen in functie van doel en doelgroep.

4.4 Ruimtelijk vormgeven

Minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 16 De leerlingen detecteren de gewenste decor-, presentatie- en etalagevereisten rekening houdend met verschillende doelgroepen.

Wenk: Je kan aandacht besteden aan het consumptiegedrag van de verschillende doelgroepen.

Wenk: Je kan grootschalige werksituaties (filialen) vergelijken met kleinschalige (zelfstandig handelaars), commercieel vergelijken met niet-commercieel, aandacht besteden aan tijdsduur, kalender en houdbaarheid van een etalage. Je kan productkenmerken observeren (o.a. basisvormen, materie, structuren, texturen).

Wenk: Je kan met de leerlingen een analyse van een eenvoudige omgeving (bv. etalageruimte, werkingsproces, elementen in een context) maken. Je kan de positionering van elementen observeren en aandacht besteden aan het materiaal van de etaleur (soorten draad, soorten spelden ...).

LPD 17 De leerlingen voeren een eenvoudig werkplan uit.

Wenk: Een eenvoudig werkplan kan bestaan uit etalagecontrole; triëren en selecteren van te etaleren artikelen; groepsindeling; selecteren van hulpmiddelen en decoratie; etaleren of presenteren.

Wenk: Je kan wijzen op etalagecontrole (is de etalage klaar voor gebruik?) in open, halfopen en gesloten ruimte en je kan aandacht besteden aan prijsaanduiding (indien van toepassing).

LPD 18 De leerlingen gebruiken fixeertechnieken om verschillende producten en blikvangers te presenteren.

Wenk: Voorbeelden van fixeertechnieken zijn: speldtechniek, nylondraadtechniek ...

Wenk: Je kan aandacht besteden aan het onderscheid tussen paneelpresentatie, display of etalagekast.

LPD 19 + De leerlingen onderzoeken het effect van het belichten van producten.

Wenk: Je kan de soorten licht bespreken: hoofdlicht, invullicht, tegenlicht, voetlicht, priklicht; accentlicht zoals kaderlicht, smalle tot matige tot brede bundel; directe versus indirecte verlichting ...

Wenk: Je kan leerlingen tips laten ontdekken om kostendrukkend te werken d.m.v. tijdschakelklok; het soort lampen ...

Wenk: Je kan dit leerplandoel uitvoeren in een kleine fotostudio, maar even goed met gebruik van een smartphone.

LPD 20 De leerlingen werken een visualisatie uit volgens het creatief concept en met inbegrip van een gepaste selectie van kleuren, stijlen en materialen.

5 Lexicon

Artistiek proces

Tijdens het artistiek proces versterken beschouwen, creëren en reflecteren elkaar. Leerlingen ontwikkelen creatief vermogen in een iteratief proces waarin creatieve maak- en denkstrategieën centraal staan. Leerlingen nemen waar, interpreteren, experimenteren, werken uit, reflecteren, sturen bij, presenteren ... Creëren betekent vormgeving onderzoeken zoals diverse technieken uitproberen, materialen combineren, met bouwstenen experimenteren. Het artistiek proces veronderstelt affectieve doelen zoals doorzetten, genieten, durf tonen, fierheid tonen. (naar curriculum.nu)

Grafisch charter

Het grafisch charter, ook wel grafisch handvest genoemd, is een document waarin de regels staan omtrent de grafische identiteit van een project, bedrijf of organisatie. Dit maakt onderdeel uit van de huisstijl.

Rillen

Bij het rillen wordt met een bot materiaal een inkeping aangebracht in papier of karton ter vergemakkelijking van het zuiver vouwen. Ook wel biegen genoemd. Is niet hetzelfde als ritsen, waar men kapt tot halverwege de drukdrager, zoals bij stickers het geval kan zijn.

6 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Om de leerplandoelen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur en materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. Specifieke benodigde infrastructuur of uitrusting hoeft niet noodzakelijk beschikbaar te zijn op de school. Beschikbaarheid op de werkplek of een andere externe locatie kan volstaan. We adviseren de school om de grootte van de klasgroep en de beschikbare infrastructuur en uitrusting op elkaar af te stemmen.

6.1 Infrastructuur

Een lokaal of atelier

- dat qua grootte, akoestiek en inrichting geschikt is om communicatieve werkvormen te organiseren;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend) beeld kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;

- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid.
- met een bergruimte met de nodige nutsvoorzieningen om materiaal of grondstof op te bergen.
- met een zone om het afval te sorteren en te stockeren.
- met nutsvoorzieningen;
- met spoelbak en afwasbakken.

6.2 Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen beschikbaar in de infrastructuur

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep.

- Kast met schuiflade of hangmappen (minimum A2-formaat)
- etalagebakken of presentatiepanelen;
- A3-kleurenprinter;
- grootformaatprinter en snijplotter;
- snijmatten en snijlatten (functioneel formaat);
- kleine fotostudio;
- digitale reflexcamera en statief;
- mobiele klemspots;
- fixeermateriaal;
- piepschuimsnijder.

6.3 Materiaal waarover elke leerling moet beschikken

Om de leerplandoelen te realiseren beschikt elke leerling minimaal over onderstaand materiaal. De school bespreekt in de schoolraad wie (de school of de leerling) voor dat materiaal zorgt. De school houdt daarbij uitdrukkelijk rekening met gelijke kansen voor alle leerlingen.

- persoonlijke en collectieve beschermingsmiddelen in functie van het gebruik van materialen en machines, in overeenstemming met de voorschriften;
- een computer per leerling met internetaansluiting en nodige software voor paginaopmaak, vectorieel tekenen en digitale beeldbewerking en 3D-software;
- een basispakket van schilder-, teken- en etalagemateriaal.

7 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en een toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evalueren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	

Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evalueren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	
Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreeren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	
Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom

8 Concordantie

De concordantietabel geeft aan welke leerplandoelen minimumdoelen (MD) en doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties (BK) realiseren.

Leerplandoel	Minimumdoelen of doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties
--------------	--

1	BK 1; BK 2; BK 3; BK 4
2	MD 06.14; BK 7
3	BK 9; BK 10
4	BK 10
5	BK 11
6	BK 11
7	BK 11; BK c
8	BK 13
9	BK 5; BK 15
10 +	-
11	BK 6; BK 12
12	BK 12; BK d; BK h
13	BK 10; BK a; BK g
14	BK 14
15	BK 12; BK a
16	BK 5; BK i
17	BK 8; BK f
18	BK 14
19 +	-
20	BK 10; BK b; BK e

8.1 Minimumdoelen basisvorming

06.14 De leerlingen ontwerpen een oplossing voor een probleem door wetenschappen, technologie of wiskunde geïntegreerd aan te wenden.

Voetnoot:

Rekening houdend met concepten van de tweede graad en de context waarin dit minimumdoel aan bod komt.

8.2 Doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties

1. De leerlingen werken in teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures).
2. De leerlingen handelen kwaliteitsbewust.
3. De leerlingen handelen economisch en duurzaam.

4. De leerlingen handelen veilig, ergonomisch en hygiënisch.
5. De leerlingen plannen en bereiden de eigen werkzaamheden of activiteiten voor.
6. De leerlingen illustreren evoluties rond grafische en decoratietrends en -sferen, in relatie tot de eigen werkzaamheden.
7. De leerlingen werken passende oplossingen uit voor problemen binnen het eigen takenpakket.
8. De leerlingen voeren een eenvoudig werkplan uit.
9. De leerlingen maken een grove schets en tekening voor integratie in een totaalontwerp.
10. De leerlingen werken een visualisatie uit.
11. De leerlingen werken grafische elementen uit.
12. De leerlingen verzorgen de lay-out en opmaak van grafische toepassingen.
13. De leerlingen selecteren en bewerken beeldmateriaal.
14. De leerlingen presenteren decoratieve producten en grafische toepassingen.
15. De leerlingen beheren het materiaal en materieel.

Aanvullende onderliggende kennis

De opgenomen kennis staat steeds in functie van de specifieke vorming van deze studierichting.

- a. Illustraties, afbeeldingen
- b. Creatief concept
- c. Domeinspecifieke software voor grafische elementen in 2D en 3D
- d. Grafisch charter
- e. Selectie van kleuren, stijlen en materialen
- f. Stappenplan
- g. Tekentechnieken
- h. Typografische regels
- i. Verschillende doelgroepen

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	4
1.5	Opbouw van leerplannen.....	6
2	Situering	7
2.1	Plaats in de lessentabel.....	7
3	Pedagogisch-didactische duiding	7
3.1	Decor en etalage en het vormingsconcept	7
3.2	Krachtlijnen	8
3.3	Opbouw.....	8
3.4	Leerlijnen.....	9
3.4.1	Samenhang met de derde graad.....	9
3.5	Aandachtspunten.....	9
3.6	Leerplanpagina.....	10
4	Leerplandoelen	10
4.1	Basisvaardigheden	10
4.2	Beeldcreatie	11
4.3	Publicitair vormgeven	12
4.4	Ruimtelijk vormgeven	13
5	Lexicon	15
6	Basisuitrusting	15
6.1	Infrastructuur	15
6.2	Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen beschikbaar in de infrastructuur	16
6.3	Materiaal waarover elke leerling moet beschikken.....	16
7	Glossarium.....	16
8	Concordantie	17
8.1	Minimumdoelen basisvorming	18
8.2	Doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties	18